

MONOGRAFIA
POKONFERENCYJNA

SCIENCE,
RESEARCH, DEVELOPMENT #37

PHILOLOGY,
SOCIOLOGY AND CULTUROLOGY

Berlin

30.01.2021 - 31.01.2021

U.D.C. 72+7+7.072+61+082

B.B.C. 94

Z 40

Zbiór artykułów naukowych recenzowanych.

(1) Z 40 Zbiór artykułów naukowych z Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej (on-line) zorganizowanej dla pracowników naukowych uczelni, jednostek naukowo-badawczych oraz badawczych z państw obszaru byłego Związku Radzieckiego oraz byłej Jugosławii.

(30.01.2020) - Warszawa, 2021.

ISBN: 978-83-66401-79-2

Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Adres wydawcy i redakcji: 00-728 Warszawa, ul. S. Kierbedzia, 4 lok.103

e-mail: info@conferenc.pl

Wszelkie prawa autorskie zastrzeżone. Powielanie i kopiowanie materiałów bez zgody autora jest zakazane. Wszelkie prawa do artykułów z konferencji należą do ich autorów.

W artykułach naukowych zachowano oryginalną pisownię.

Wszystkie artykuły naukowe są recenzowane przez dwóch członków Komitetu Naukowego.

Wszelkie prawa, w tym do rozpowszechniania i powielania materiałów opublikowanych w formie elektronicznej w monografii należą Sp. z o.o. «Diamond trading tour».

W przypadku cytowań obowiązkowe jest odniesienie się do monografii.

Publikacja elektroniczna.

«Diamond trading tour» ©

Warszawa 2020

ISBN: 978-83-66401-79-2

Redaktor naukowy:

W. Okulicz-Kozaryn, dr. hab, MBA, Institute of Law, Administration and Economics of Pedagogical University of Cracow, Poland; The International Scientific Association of Economists and Jurists «Consilium», Switzerland.

KOMITET NAUKOWY:

W. Okulicz-Kozaryn (Przewodniczący), dr. hab, MBA, Institute of Law, Administration and Economics of Pedagogical University of Cracow, Poland; The International Scientific Association of Economists and Jurists «Consilium», Switzerland;

C. Беленцов, д.п.н., профессор, Юго-Западный государственный университет, Россия;

Z. Čekerevac, Dr., full professor, «Union - Nikola Tesla» University Belgrade, Serbia;

Р. Латыпов, д.т.н., профессор, Московский государственный машиностроительный университет (МАМИ), Россия;

И. Лемешевский, д.э.н., профессор, Белорусский государственный университет, Беларусь;

Е. Чекунова, д.п.н., профессор, Южно-Российский институт-филиал Российской академии народного хозяйства и государственной службы, Россия.

N. Yuriychuk, Ph. D in Pedagogics, Assistant Professor, Assistant Professor at the Chair for Ukrainian Linguistics and Methods of Education SHEI «Pereiaslav-Khmelnytskyi State Pedagogical Hryhorii Skovoroda University», Ukraina

U. Buts, PhD in Economics, Belarusian Agricultural Academy.

KOMITET ORGANIZACYJNY:

A. Murza (Przewodniczący), MBA, Ukraina;

A. Горохов, к.т.н., доцент, Юго-Западный государственный университет, Россия;

A. Kasprzyk, Dr, PWSZ im. prof. S. Tarnowskiego w Tarnobrzegu, Polska;

A. Malovychko, dr, EU Business University, Berlin – London – Paris - Poznań, EU;

S. Seregina, independent trainer and consultant, Netherlands;

M. Stych, dr, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Polska;

A. Tsimayeu, PhD, associate Professor, Belarusian State Agricultural Academy, Belarus.

I. Bulakh PhD of Architecture, Associate Professor Department of Design of the Architectural Environment, Kiev National University of Construction and Architecture

Recenzenci:

L. Nechaeva, PhD, Instytut PNPU im. K.D. Ushinskogo, Ukraina;

M. Ордынская, профессор, Южный федеральный университет, Россия.

НАПРЯМИ БІБЛІОГРАФІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	
Попович Н. Ф.	5
CHANGING THE TONE OF CHRISTINE LEUNENS'S NOVEL "CAGING SKIES" IN TAIKA WAITITI'S FILM ADAPTATION "JOJO RABBIT"	
Rudychyk D.V.	12
ПЕРИФРАСТИЧНІ СТРУКТУРИ В РОМАНАХ ШАРЛОТТИ БІНГХЕМ	
Гайденко Ю. О.	16
«КОРОЛЕВА ФЕЙ» ЕДМУНДА СПЕНСЕРА У КОНТЕКСТІ ХУДОЖНЬОГО ДИСКУРСУ ПЕТРАРКІЗМУ	
Маркова М. В.	18
ТЕМА СИРІТСТВА В ОПОВІДАННЯХ Г. СЕНКЕВИЧА	
Співачук В. О.	21
SOURCES AND WAYS OF ENRICHING TERMINOLOGY IN THE SPHERE OF INFORMATION TECHNOLOGIES	
Isayeva H., Zhovniрук Z.	25
ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ПАСИВУ У НІМЕЦЬКІЙ МОВІ В ТЕКСТАХ ЕКОНОМІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ	
Надточій Ю. М., Надточій К. А.	32
ВЗАИМНАЯ СЕМАНТИКО-МОРФОЛОГИЧЕСКАЯ КОРРЕЛЯЦИЯ ГЕРМАНСКИХ ПРЕТЕРИТО-ПРЕЗЕНТНЫХ ГЛАГОЛОВ	
Дмитрук О. В., Боцман А. В.	35

НАПРЯМИ БІБЛІОГРАФІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Попович Надія Ференцівна

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри філологічних дисциплін та соціальних комунікацій

Мукачівського державного університету

У дослідженні з'ясовано напрями бібліографічної діяльності, висвітлено особливості створення бібліографічної продукції як безпосереднього результату бібліографування та передавання бібліографічної інформації користувачам, окреслено основні види бібліографічної діяльності, схарактеризовано професійні знання, уміння й навички бібліографів. Бібліографічна діяльність є важливою сферою інформаційної діяльності, яка спрямована на задоволення потреб користувачів у бібліографічній інформації. Сучасний бібліограф повинен уміти аналізувати і вибирати найефективніші стратегії пошуку необхідної інформації, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, постійно відстежувати появу нових інформаційних продуктів, орієнтувати користувачів у великому масиві інформації, бути провідником інформаційної культури.

Ключові слова: бібліографічна діяльність, напрями, види, бібліографування, індексування, анотування, реферування документів, довідково-бібліографічний апарат бібліотеки, довідково-бібліографічне обслуговування користувачів, інформаційно-бібліографічне обслуговування користувачів.

Бібліографічна культура – це підґрунтя різноманітних досліджень. Від стану розробки бібліографії значною мірою залежить якість наукової продукції. Різноманітним питанням бібліографії присвячено ряд публікацій [1; 2; 3; 4; 5].

Слово «бібліографія» – складне і походить від грецьких слів βιβλιον – книга і γραφω – пишу. Відтак, бібліографія – опис книг. Ця дефініція з'явилася у V ст. до н. е. й означала «перелік книжок». У III ст. до н. е. у зв'язку із занепадом античної культури це поняття зникло з ужитку і з'явилася у XVII ст. у Франції в новому тлумаченні – як «опис книжок».

Бібліографічна інформація належить до універсальних та найбільш ефективних засобів наукової комунікації. Вона займає особливе місце серед каналів інформаційного впливу на різні соціальні групи і верстви населення. Виконуючи особливу функціональну роль, вона концентрує, зберігає та передає необхідну інформацію без обмежень у часі й просторі.

Власне бібліографічна діяльність виникає тоді, коли з'являється суспільна потреба в створенні та використанні бібліографічної інформації. Бібліографічна інформація з'являється разом із книгою. Початковою формою

існування бібліографічної інформації були бібліотечні каталоги, які почали з'являтися в бібліотеках при нагрому-дженні книг.

Найбільша потреба в бібліографічній інформації виникла з початком книгодрукування, тому що кількість книг різко збільшилася. В одному з ранніх українських видань Івана Федорова – у «Книзі Нового Завіту» (Острог, 1580 р.) в окремому додатку був надрукований покажчик змісту книг Нового Завіту, складений Тимофієм Михайловичем під назвою «Книжка, собрание вещей нужнейших...». Це була перша друкована бібліографічна праця в Україні.

У V ст. до н. е. «бібліографом» називали переписувача книг.

У 1704 році у французькому словнику «*Dictionnaire de Trevoux*» з'явилося перше тлумачення терміна «бібліографія» – знання та розшифрування стародавніх манускриптів шляхом вивчення їх дерев'яних оправлень, паперу чи пергаменту.

У XVII ст. слово набуло кількох значень: 1. Результат праці бібліографа, тобто список (або покажчик, перелік, репертуар) книг. 2. Практична діяльність наукового характеру, якою займається бібліограф. Ця діяльність полягає у вивченні книг (рукописних та друкованих) з метою їх описування, а також у складанні таких описів. 3. Знання про книгу, тобто наука, об'єктом якої є книга. Ця наука об'єднувала історію книги (а також книгодрукування), питання її опису, каталогізації та класифікації.

У 1804 році бібліотекар та бібліофіл Габріель Пеньо запропонував науку про книгу називати бібліологією, а назву «бібліографія» залишити за тією її галуззю, яка займається покажчиками книг.

На початок XIX ст. припадає перша спроба створити в Україні лекційний курс з бібліографії. У 1809 році її викладання почалося у Волинському ліцеї у Кременці. Викладач П. О. Ярковський (1781 р. – 1845 р.) був також бібліотекарем цього ліцею. Як відомо, в його лекційному курсі бібліографія спочатку (1809 р.) трактувалася як книгознавство в цілому, а пізніше (1814 – 1825 рр.) – як частина бібліології. П. О. Ярковський знайомив своїх учнів з організацією книжкового фонду бібліотеки, з роботою бібліотекаря, спрямованою на створення каталогів, розміщення та інвентарний облік книг, з обов'язками бібліотечних службовців і т. д. Сьогодні така проблематика відноситься до бібліотекознавства, але саме таке уявлення про бібліографію існувало на початку XIX ст. у багатьох західноєвропейських бібліографів. Відтак, це свідчить про те, що П. О. Ярковський був добре знайомий з працями М. Деніса, Г. Пеньо та ін.

Протягом XIX ст. продовжувалася уточнюватися диференціація наук. У 1897 році французький вчений Шарль Морте визначив бібліографію як вчення про складання покажчиків, у яких книги характеризуються за допомогою опису, повідомлення щодо характеристики книг з боку їх видавничої форми чи предмету.

У 20-ті рр. ХХ ст. українські бібліографи активно вивчали досвід зарубіжних учених. З цікавими статтями теоретичного характеру виступив Ю. О. Меженко. Він спробував відрізнити завдання «теоретичної бібліографії», тобто теоретичного пізнання, від завдань «практичної» української бібліографії. Зокрема, бібліограф зазначив, що бібліографія належить до групи описових наукових дисциплін.

З метою досягнути єдності у вживанні того чи іншого терміна у 60-ті роки ХХ ст. було прийнято рішення запровадити стандартизацію бібліографічної термінології. Особливо великого значення у 70-ті роки набуло введення до наукового обігу терміна «бібліографознавство» для позначення науки, що вивчає практичну бібліографічну діяльність. Термін «бібліографія» було закріплено за практичною діяльністю, спрямованою на створення бібліографічних посібників. А результати цієї діяльності пропонувалося називати термінами «бібліографічний посібник» або «бібліографічна продукція».

Актуальними залишаються два значення терміна «бібліографія»: 1. Те, що дорівнюється поняттю «бібліографічна практична діяльність», тобто діяльність, спрямована на створення та поширення бібліографічної інформації. 2. Те, що охоплює як практичну, так і інші види бібліографічної діяльності (науково-дослідну, педагогічну, управлінську).

Перше значення терміна дає змогу чітко розрізнити діяльність, спрямова-

ну на виробництво бібліографічної інформації та задоволення бібліографічних потреб споживачів, та всі інші види діяльності, які пов'язані з осмисленням першої чи підготовкою до неї. При цьому не знаходиться терміна, який би охоплював усі аспекти бібліографічної діяльності, всі явища, які можна назвати бібліографічними.

Тому в останні роки переважає друге значення, коли терміном «бібліографія» позначається сукупність усіх видів діяльності, пов'язаних із створенням та функціонуванням бібліографічної інформації у суспільстві.

Під час тривалого періоду розвитку бібліографії значення самого терміна «бібліографія» змінювалося. Поступово формувалися певні методи бібліографічної роботи, виникали бібліографічні відділи бібліотек, утверджувалася й розвивалася бібліографія, метою якої є допомогти читачам орієнтуватися у книжковому світі.

Суб'єктами бібліографічної діяльності можуть виступати: бібліограф-професіонал; певний колектив (бібліографічний відділ, сектор, установа, мережа взаємозв'язаних бібліографічних служб); непрофесіонал (науковець, викладач, письменник і т. д.), який тимчасово займається бібліографічною діяльністю; споживач бібліографічної інформації, який активно залучається до здійснення бібліографічних процесів.

Бібліограф-професіонал – головний суб'єкт практичної бібліографічної діяльності. Адже саме він створює джерела бібліографічної інформації,

доводить їх до споживачів і організовує їх використання. Від рівня теоретичної і практичної підготовки бібліографа, від його знань сучасних методів бібліографічної роботи залежать якість та ефективність бібліографічної діяльності.

Сучасний бібліограф повинен уміти аналізувати і вибирати найефективніші стратегії пошуку необхідної інформації, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, постійно відстежувати появу нових інформаційних продуктів, орієнтувати користувачів у великому масиві інформації, бути провідником інформаційної культури.

Аналізуючи основні вимоги, що визначають професіоналізм бібліографа, слід, насамперед, виділити характерні риси його професійної психології, а також сукупність знань, умінь і навичок, якими він повинен володіти. До психологічних якостей особистості бібліографа відносяться: здатність швидко встановлювати найрізноманітніші зв'язки між навколишньою дійсністю, людьми і документами; розвинена професійна пам'ять, натренована на цілеспрямоване запам'ятовування бібліографічних відомостей (заголовків документів, імен та прізвищ авторів, великих діячів у різних галузях науки, літератури і мистецтва, різних книжкових відомостей) тощо. Ці загальні якості можна доповнити специфічними вимогами, пов'язаними з функціональною спеціалізацією професійної бібліографічної діяльності. Так, бібліографу, який здійснює бібліографування

документів, потрібні спокій, зосередженість, старанність, посидючість, розвинене логічне мислення.

Бібліографу потрібні також здатність швидко приймати рішення під час пошуку і відбору інформації при дефіциті часу, ділова активність в умовах нерівномірності надходження запитів різної складності, емоційна стійкість і тактовність в спілкуванні із споживачами інформації, здатність швидко перелаштовуватися з однієї теми на іншу, розвинене евристичне мислення, яке необхідне для успішного вирішення завдань бібліографічного пошуку, професійна інтуїція, що дозволяє правильно визначати характер і причини помилок чи неточностей у запитах, наполегливість в досягненні остаточного результату бібліографічного пошуку.

До основних видів бібліографічної діяльності відносяться: аналітико-синтетична обробка документів; робота з довідково-бібліографічним апаратом бібліотеки; довідково-бібліографічне та інформаційно-бібліографічне обслуговування користувачів; створення інформаційно-бібліографічних ресурсів, консультативна та методична робота тощо.

Нині актуальною є робота бібліографів-аналітиків. Адже вони виконують важливі завдання якісно-змістовного перетворення інформації, необхідної користувачам. Для створення вторинних інформаційно-бібліографічних ресурсів фахівцям необхідно задіяти свої професійні знання та інтелектуально-творчий потенціал.

Аналітико-синтетична переробка документної інформації полягає у перетворенні документів у процесі їх аналізу та вилучення необхідної інформації, а також в оцінюванні, зіставленні, узагальненні й поданні інформації у вигляді, що відповідає інформаційному запиту. Уся бібліографічна робота бібліотек ведеться з використанням різноманітних видів аналітико-синтетичної переробки. Виокремлюють такі основні види аналітико-синтетичної переробки документної інформації: бібліографування, індексування, анотування й реферування документів, вилучення фактографічної інформації з документів із метою підготовки оглядів та інших форм згортання інформації.

Процеси систематизації, предметизації, анотування, складання бібліографічних описів, оглядів широко використовуються у бібліотеках, адже без них неможливо комплектувати й організовувати бібліотечні фонди, інформувати користувачів про склад та зміст цих фондів. Для їх виконання бібліограф повинен володіти професійними знаннями, уміннями й навичками, які дозволять якісно виконувати процедури аналізу й синтезу інформації.

До професійних знань бібліографів відносяться: знання теорії й історії бібліографічної діяльності; практично-прикладні методичні і технологічні, джерелознавчі, а також організаційно-управлінські бібліографічні знання, що базуються на загальнонаукових та фундаментальних професійних зна-

ннях і забезпечують їх використання в практичній бібліографічній діяльності; професійно значущі для бібліографів знання з суміжних галузей науки і практичної діяльності, насамперед інформатики і науково-інформаційної діяльності, книгознавства і книжкової справи, бібліотекознавства і бібліотечної справи, архівознавства й архівної справи та ін.; фактографічні знання, що накопичуються у бібліографів під час їхньої практичної діяльності в результаті цілеспрямованого запам'ятовування імен, прізвищ, дат, назв серійних, багатотомних, енциклопедичних та інших великих видань, назв журналів і газет, відомостей про наукові установи, склад фондів тощо.

Для сучасного бібліографа важливими є знання інформаційних потреб користувачів, володіння комп'ютерними технологіями оперування інформаційними масивами, основними методиками відбору, систематизації й згортання інформації у системі «документ-споживач», навички різноаспектного пошуку джерел і метайнформації, уміння багатофакторного інформаційного аналізу.

Важливою функцією сучасної бібліотеки є довідково-бібліографічна діяльність, яка тісно пов'язана з обслуговуванням користувачів, створенням довідково-інформаційних ресурсів та довідково-пошукового апарату. Вагоме місце у довідково-бібліографічній діяльності посідає довідково-бібліографічне обслуговування, що полягає у реалізації процесів прийому різноманітних запитів, відповідних бібліо-

графічних пошуків, видачі користувачам бібліографічної та фактографічної інформації. Бібліографічний запит – звернення користувача до бібліографа в усній, письмовій або електронній формі. Запити за характером необхідної інформації поділяються на тематичні, уточнюючі, адресні та фактографічні. Відповіддю на бібліографічний запит є бібліографічна довідка, що містить бібліографічну інформацію і виконується за допомогою довідково-бібліографічного апарату. Бібліографічні довідки систематизують аналогічно класифікації бібліографічних запитів.

У своїй професійній діяльності бібліографи повинні уміти: складати бібліографічні записи; вести бібліографічний пошук, користуватися довідковими і бібліографічними виданнями, картковими каталогами, картотеками та іншими джерелами пошуку; укладати бібліографічні посібники (виявляти, відбирати, групувати, анотувати документи); користуватися сучасними інформаційно-пошуковими системами; планувати, аналізувати роботу своєї бібліографічної служби.

Важливою складовою діяльності бібліографів є інформаційно-бібліографічне обслуговування користувачів. Виокремлюють такі види інформаційно-бібліографічного обслуговування:

– індивідуальне – бібліографічне інформування певного користувача, яке здійснюється з врахуванням його індивідуальних інформаційних потреб;

– групове – бібліографічне інформування груп користувачів, що

об'єднуються за подібністю інформаційних потреб;

– масове – бібліографічне інформування широкого кола користувачів з тем, що мають суспільну значущість.

Перший та другий види називають диференційованим інформаційно-бібліографічним обслуговуванням, третій вид – недиференційованим інформаційно-бібліографічним обслуговуванням.

Диференційоване інформаційно-бібліографічне обслуговування сучасні бібліографи повинні вміти організувати за допомогою реалізації таких послідовних етапів: 1) вивчення користувачів; 2) вибір режиму та форми обслуговування; 3) аналіз інформаційних ресурсів, які можуть бути використані під час обслуговування користувачів; 4) аналіз ефективності інструментів навігації в інформаційних ресурсах; 5) підготовка інформаційної продукції; 6) аналіз ефективності обслуговування.

Основною метою недиференційованого інформування користувачів є популяризація фонду документів та інформування про нові надходження. Особливістю такого інформування є те, що бібліографічна інформація подається для широкого кола користувачів.

Бібліограф, що здійснює бібліографічне обслуговування, повинен уміти спілкуватися із користувачами бібліографічної інформації, прищеплювати їм навички бібліографічного самообслуговування, приймати запити, оформляти і видавати бібліографічні

довідки, організовувати і здійснювати диференційоване і недиференційоване бібліографічне інформування користувачів інформації тощо.

Усім бібліографам важливо володіти навичками бібліографічного швидкого читання, тобто загального ознайомлення з документом, здійснюваного в певній послідовності з використанням стандартних прийомів і швидкого перегляду тексту з метою пошуку потрібного фрагмента, та навичками швидкого писання (друкування) за допомогою скорочення слів і словосполучень, що не спотворюють сенс тексту. Необхідно також розвивати навички швидкої орієнтації в довідкових і бібліографічних виданнях, в довідково-бібліографічному апараті бібліотеки та навички стандартної фіксації бібліографічних відомостей, що забезпечують точне формування бібліографічного запису без повторного звернення до документа.

Отже, результати практичної бібліографічної діяльності виявляються у таких основних напрямках: створенні бібліографічної продукції як безпосереднього результату бібліографування та передаванні бібліографічної інформації користувачам. Для створення бібліографічної продукції бібліографи повинні володіти ґрунтовними знаннями, вміти обирати найефективніші стратегії пошуку необхідної інформа-

ції, бути аналітиками інформаційних систем, володіти сучасними інформаційними й аналітичними технологіями тощо. Уміння зорієнтувати користувачів у великому масиві інформації є показником високої кваліфікації бібліографів, а задоволення інформаційних потреб користувачів – основною метою бібліографічної діяльності.

Література:

1. Збанацька О. М. Бібліографічна евристика: термінологічний аспект / О. М. Збанацька // Інформаційна освіта та професійно-комунікативні технології XXI століття: зб. матеріалів VIII Міжнар. наук.-практ. конф., Одеса, 10-12 вересня 2015 р. / під заг. ред. В. Г. Спрінсяна. – Одеса, 2015. – С. 130-134.
2. Зворський С. Актуальні питання історіографії бібліотечної справи і бібліографії в Україні / С. Зворський // Бібліотечний вісник. – 2004. – №1. – С. 32-36.
3. Попович Н. Ф. Еволюція уявлень про бібліографію / Н. Ф. Попович, Л. С. Нефьодова // Актуальні проблеми навчання і виховання в умовах інтеграційних процесів в освітньому та науковому просторі: збірник тез доповідей III Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (6 листопада 2020 р., м. Мукачєво) / гол.ред. Т. І. Бондар. – Мукачєво: МДУ, 2020. – С. 346-348.
4. Швецова-Водка Г. М. Документ і книга в системі соціальних комунікацій / Г. М. Швецова-Водка. – Рівне, 2001. – 437 с.
5. Швецова-Водка Г. М. Теорія, історія, організація та методика бібліографії: вибр. праці / Г. М. Швецова-Водка. – Рівне, 2011. – 495 с.

CHANGING THE TONE OF CHRISTINE LEUNENS'S NOVEL "CAGING SKIES" IN TAIKA WAITITI'S FILM ADAPTATION "JOJO RABBIT"

Rudychyk D.V.

Master's Student Petro Mohyla Black Sea National University

Many recent studies have focused on the analysis of text categories to better characterize the meaning and structure of texts. A special place is occupied by the category of tone, because the semantic content of which is still interpreted ambiguously. The article considers the change of tone in two texts of different types of art, namely the literary text (Christine Leunens "Caging Skies") and its film adaptation (Taika Waititi "Jojo Rabbit"). The research is based on the works of literary critic Matveeva T. and Kozhina M. devoted to the concept of tone, as well as on the works of the semiotician Lotman Y. and film critics Dudley E. and Hutcheon L. In general, this investigation shows the peculiarities of the tone's expression means and how they differ from each other in texts with the same conception and plot.

Key word: tone, textual category, adaptation, intermediality, recoding, decoding, means of expression

Introduction

In modern linguistics, the approach to text analysis is actively developing through the identification of different textual categories. The tone is one of the textual categories, the definition of which still provokes some discussion and debate. Tonality as an author's emotional attitude to the presented material was investigated by Matveeva T., Gorshkova L., Kozhina M., Halliday M., Ionova S., Tagiltseva J., Wilson M. Since the study concerns the use of literary text in the media space, it is advisable to consider intermedial connections and semiotic recoding of texts in diverse arts. The concept of intermediality was studied by the following scientists: Higgins D., Raevsky I., Prosalova V., Oge Hansen Lewe, Tishunina N., Jurgen E. Muller, Khaminova A., Ilyin I., Isagulov N.

The novel by American writer Christine Leunens "Caging skies" and an adaptation of this literary work called "Jojo Rabbit", directed and written by Taika Waititi were chosen for research. It is important to note that the work of Christine Leunens is a dark dramatic and historical novel, and the work of Taika Waititi is a comedy-drama film adaptation.

This scientific research is relevant because of the media influence, the popularity of film adaptation as a genre, the desire to recode and rewrite history. To date, we have many books with stories about children of war, their visions of events. The popularity of this topic leads to a reassessment of the war, a description of wartime on both sides. A new humanities field as trauma studies is currently developing and investigates psychological trauma

caused by war. Our research is aimed not only at comparing the content of the novel and the film adaptation, but also at analyzing the recoding of the literary original into a kind of media text by determining the specifics of the tonality of the two texts.

Methods

The method of categorical-text analysis was used to determine the category of tonality in the text. The next method is the method of linguistic observation and description, which helped to systematize and describe the means of expression of tonality. The last method, called the comparative method, was used to compare the tonality of two texts from different arts.

Results and Discussion

The aim of the research was to analyze the tone change in the film adaptation of Christine Leunens's literary work "Caging Skies" and to consider its impact on the recipient. Determination of the tone's features in both texts is carried out on the theoretical basis of scientists Matveeva T. and Kozhina M.

Thus, among the possible means of the tone's expression are emotionally expressive vocabulary, exclamations, emotionally-evaluative prefixes and suffixes, word-intensifiers, forms of imperative mood, intonation and syntactic constructions, stylistic figures, linguistic units from the lexical-semantic field "feelings" and "desire", structure, type and size of sentences [7, c. 231; 9]. In addition to language, stylistic figures and

syntax, such elements of expression include diction, imagery, irony, symbols, theme, plot, style [5, c 45].

Analyzing the peculiarities of the novel's language, there are emotionally expressive vocabulary, word-intensifiers, stylistic figures, language units from the lexical-semantic field of "feeling", syntax that indicate a gloomy, melancholic, pessimistic tone of the text.

For example, the description of the family of the protagonist Johannes and their life in Austria is accompanied by the words "worst", "bad", "poor", "wrong sort of people", "last", "moist eyes": 1) "Every year was to be Pimmichen's last, and [...] my father would lift his glass in the air, blinking his moist eyes, and say that this might be the last year we were all together to celebrate this occasion" [1]; 2) "Ottakring was [...] one of the worst. Its bad reputation had come about because the portion of it that extended towards the city was inhabited by what our elders would call the wrong sort of people. I think that meant they were poor, or did whatever one does not to remain poor" [1].

In the film, Johannes's relationship with his mother is closer and more friendly. There is no description of the Austrians' difficult life and the life of his family in the adaptation. There are many cute scenes with conversations between Johannes and his mother, which give the film a positive and sentimental tone: "Life is a gift. We must celebrate it. We have to dance, to show God we are grateful to be alive" [13].

The very theme of war reflects a certain tone of the literary text. The novel

contains descriptions of military actions, political views and wartime events. War is loss, cruelty, horror for all humanity. The author gives a depressed and serious tone to the work with her language, expressions, and stylistic devices: 1) “We learned new, frightening facts. Life was a constant warfare, a struggle of each race against the others for territory, food, supremacy” [1]; 2) “They [other races] were inferior parasites who would weaken us [German people], bring our race down” [1].

As for the film, all the events related to the hostilities and the views of the Germans are ridiculed and presented in a comic form. Thus, the commander of the training camp, captain Klenzendorf, appears in the film, who often speaks abusive words to children and questions the ideology of the war: 1) “And even though it would appear our country is on the back foot, and there really isn’t much hope of us winning this war, apparently, we’re doing just fine.”[13]; 2) “Who am I, and why am I here, talking to a bunch of little grabbers instead of leading my men into battle towards glorious death? Good question.”[13] In the given quotations, there are examples of irony, stylistic figures (glorious death), positive emotional vocabulary (hope, winning, fine, glorious), which makes the tone comic, mocking and ironic.

The protagonist also has significant differences in the literary original and the film adaptation. The author of the novel notes that Johannes has serious injuries, which he suffered after the air bombing: “I wish I’d never looked at myself again. I’d lost the cheekbone under my left eye,

could no longer move my left arm, either at the shoulder or elbow, and I’d lost the lower third of my forearm” [1]. Christine Leunens uses a long sentence with a parallel syntactic construction, which repeats the word “lost”, emphasizing the shock, despair and depression of the character.

The film alleviates the situation with injuries, Johannes has several scars on his face, body and lameness. Apparently, this was done to maintain a light, comic tone in the film. The cause of the injury was not bombing, but training to throw grenades in a Jungvolk’s camp. After an accident, the first thing the Captain Klenzendorf says is “Don’t do that” [13]. Similar scenes, which are common in this film, indicate the presence of black humor elements in the film.

Setting’s description such as broken houses, poor districts, demonstration gallows add the tragedy and depression to the text: “I think it was the bombarded buildings that bothered her. Steel ribs stabbed out of stone guts” [1]. The metaphorical expression “steel ribs stabbed out of stone guts” is personified in order for the reader to feel the pain of war. Thus, the writer does not allow the reader to forget about the horrors and consequences of war. In the film, such locations are depicted by non-verbal means, they are a contrast to the ironic atmosphere of the film.

Conclusion

The study of the texts’ tones requires a comprehensive approach due to the large number of related concepts of “modality”, “emotionality” and “mood” [7, c. 232]. It is worth noting that misinterpreting the tone

means misinterpreting the meaning. Both literary works and films have their own peculiarities of recoding information to the recipient, which tone to use for this process is the author's or director's own choice. The research has shown that two plot-identical texts can have completely different tones and ideas. The recipient also perceives each of the works differently.

References

1. Leunens, C. *Caging skies*. F: Paris, 2004. – 348 p.
2. Dudley, A. *Concepts in Film Theory*. NY, USA: Oxford University Press, 1984. – 256 p.
3. Halliday, M. *Language as Social Semiotic: The Social Interpretation of Language and Meaning*. London: Arnold, 1978. – 548 p.
4. Hansen-Löve, A. *Intermedialität und Intertextualität. Probleme der Korrelation von Wort- und Bildkunst – Am Beispiel der russischen Moderne*. Hrsg. von Schmid W., Stempel W.-D.: Wien, 1983. – 447 p.
5. Horshkova, M. *K opredeleniyu ponyatiya stilisticheskoy tonalnosti hudozhestvennogo teksta* [To the definition of the concept of stylistic tonality of a literary text]. Kiev, 1989. – 179 p.
6. Hutcheon, Linda. *A Theory of Adaptation*. New York: Routledge, 2006 – 252 p.
7. Kozhina, M. *Ekstralingvisticheskie stilebrazuyuschie factory* [Extra-linguistic style-forming factors] // *Stylistic encyclopedic dictionary of the Russian language*. M.: Nauka [Science], 2006.
8. Lotman, Yu. *Semiotika kultury i ponyatie teksta* [Semiotics of culture and the concept of text]. Ed. Neroznaka V: M, 1997. – 290 p.
9. Matveeva, T. *Tonalnost razgovornogo teksta: tri sposoba opisaniya* [The tone of spoken text: three ways of description], 1996. – 172 p.
10. Prosalova, V. *Intermedialni aspekty ukrainskoi literatury*. [Intermediate aspects of Ukrainian literature] // *Visnyk Kharkiv National University «Philology»* №81, 2015. – 13-16 p.
11. Rajewsky, I. *Intermediality, intertextuality, and remediation: A literary perspective on intermediality* // *History and theory of the arts, literature and technologies* №6, Montréal, 2005. – 35-40 p.
12. Tishunina, N. *Metodologiya intermedialnogo analiza v svete mezhdistylinarnykh issledovaniy* [Intermediate analysis methodology in the light of interdisciplinary research] // *Methodology of humanitarian knowledge in the perspective of the XXI century* № 12, 2001. – 23-24 p.
13. Waititi, T. *Jojo Rabbit*: [Electronic resource]. 2019 – Access mode: <http://lelang.ru/english/films/krolik-dzhodzho-na-anglijskom-yazyke-s-subtitrami-v-hd/>

ПЕРИФРАСТИЧНІ СТРУКТУРИ В РОМАНАХ ШАРЛОТТИ БІНГХЕМ

Гайденко Ю. О.

кандидат філологічних наук, доцент кафедри АМГС№3
КПІ ім. Ігоря Сікорського

Ключові слова: перифраз, евфемізм, дисфемізм.

Keywords: periphrasis, euphemism, dysphemism.

Перифраз – це троп, що полягає в заміні назви описовим зворотом із вказівкою на його суттєві, характерні ознаки [1, с. 104]. У художньому писемному мовленні перифраз виконує різні стилістичні функції, однак основною і найбільш поширеною є функція додаткової характеристики описуваної реальності.

Стилістичний ефект перифраза зумовлюється частотністю його використання. Так, оказіональні перифрази створюються в художньому або побутовому мовленні, постаючи оригінальною, новою назвою предмета, а їхнє значення розкривається в широкому контексті [2; с. 129]. Унаслідок частого використання вони здатні переходити до загального вжитку, втрачаючи експресивно-стилістичне забарвлення і перетворюючись на узуальні перифрази, які можуть входити до словникового складу мови у вигляді фразеологізмів [2, с. 159; 3, с. 169]. Такі перифрази наявні й у романах Шарлотти Бінгхем: *‘Whoever it was, whoever they were, the sight of a woman with a gun always struck fear into the hearts of the opposite sex* [7, с. 393].

Узуальні й оказіональні перифрази поділяють на логічні та образні; характерна особливість перших полягає в

тому, що їхнє значення розкривається безпосереднім, прямим зв’язком із позначуваними реаліями, тому зміст таких перифрастичних структур передається ніби „сам собою” [2, с. 129]. У романах Шарлотти Бінгхем логічні перифрази утворено за двома моделями: 1) певна характерна особливість реальності транспонується на найменування всього предмета [3, с. 169]: *Not that Mr Plunkett would ever have disowned his youngest son. Whatever he thought of his quite different, brilliantly handsome third son, he never, not even for a second, let his feelings show.* [4, с. 73]; 2) ширше поняття транспонується на найменування конкретної реальності [3, с. 169]: *Jerome sat down alone on the bottom of the flight of steps, as the object of his growing adoration cannoned her partner’s ball through the hoop* [6, с. 39].

Оказіональні образні перифрази у романах Шарлотти Бінгхем, виконують функцію естетичного й емоційного впливу на читача через образну характеристику позначуваного, адже не лише називають позначувану реальність, а й малюють або створюють образ: *Then, with silent surrender, as day slips off and night’s black agent sets out his stall to claim his*

percentage of the skies, and the burnt-out worlds we know as stars burst through the great dark curtain above – the Magic Hour is gone [5, с. 14].

До перифрастичних структур належать евфемізм та дисфемізм, які, враховуючи їхню специфіку, можна кваліфікувати як перифрази специфічного призначення. Евфемізм – це різновид перифразу, що полягає в заміні грубих, непристойних, а також неприємних висловлювань більш ввічливими [3, с. 162]. Ухилення від прямого найменування у разі евфемістичного перенесення зумовлюється забороною або сформованими традиціями суспільства, його соціально-культурними, морально-етичними, естетичними нормами, що дозволяють оцінювати реалії навколишньої дійсності за шкалою „добре – погано”, детермінуючи прийнятність чи неприйнятність використання певного імені у конкретних комунікативних ситуаціях.

У романах Шарлотти Бінгхем евфемізм виконує різні стилістичні функції, зокрема використовується як спосіб іносказання, пом'якшення неприємної істини, засіб вираження комічних, іронічних відтінків або з метою відображення ввічливості й розмовного мовлення персонажів, які належать до вихованих прошарків суспільства: *At Lower Bridge Farm no one mentioned underclothes, or night clothes, or anything like that. People went to the 'aunt' or 'visited the cloakroom' or had 'unmentionables'* [5, с. 82].

Опозитивним членом евфемізму виступає дисфемізм, котрий полягає у навмисному використанні на позначення понять грубих, різких висловлювань

замість наявних у мові нейтральних. У романах Шарлотти Бінгхем дисфемізм використовується задля змалювання емоційного стану персонажів, зокрема їхніх зневаги, ненависті, насмішливого ставлення чи роздратування: *'You stupid bloody idiot, of course I wanted it kept a secret! You know I wanted it kept a secret!'* [8, с. 213].

Отже, у романах Шарлотти Бінгхем наявні такі перифрастичні структури, як: перифраз, евфемізм та дисфемізм. У досліджуваних творах перифраз функціонує як засіб додаткової характеристики позначуваного, евфемізм – задля пом'якшення неприємної істини, а дисфемізм – відображення емоційно-оцінного стану персонажів.

Список використаної літератури:

1. Арнольд И. В. Стилистика. Современный английский язык. 4-е изд., испр. и доп. М.: Флинта: Наука, 2002. 384 с.
2. Гальперин И. Р. Очерки по стилистике английского языка. М.: Издательство литературы на иностранных языках, 1958. 462 с.
3. Стилистика английского языка. А. Н. Мороховский, О. П. Воробьёва, Н. И. Лихошерст, З. В. Тимошенко. Киев: Головное издательство издательского объединения : „Вища школа”, 1991. 241 с.
4. Bingham C. Change of Heart. London : Bantam Books, 1994. 469 p.
5. Bingham C. In Sunshine or in Shadow. London : Bantam Books, 1991. 576 p.
6. Bingham C. Out of the Blue. London : Bantam Books, 2006. 448 p.
7. Bingham C. Stardust. London : Bantam Books, 1993. 576 p.
8. Bingham C. The White Marriage. London : Bantam Books, 2007. 480 p.

«КОРОЛЕВА ФЕЙ» ЕДМУНДА СПЕНСЕРА У КОНТЕКСТІ ХУДОЖНЬОГО ДИСКУРСУ ПЕТРАРКІЗМУ**Маркова М. В.,**

кандидат філологічних наук, доцент,

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

Е. Спенсер – один із найбільш зна-них англійських митців т. зв. «єлизаветинської» доби, автор ліричних циклів «Пастуший календар» і «Аморетті», поем «Епіталаміон» та «Королева фей» – творив у час, коли література Великобританії зазнавала інтенсивних континентальних імпульсів, насамперед італійських. З італійських письменників Е. Спенсер любив і шанував Л. Ариосто, але у своїх текстах наблизився найбільше до Ф. Петрарки, якого сприймав не лише безпосередньо, але й опосередковано – через творчість поетів французької «Плеяди» (П. де Ронсара, Ж. дю Белле, П. де Тіара), а також Франсуа Депорта – придворного поета Генриха III. У пропонованій розвідці ми зупинимося на проблемі петрарківських традицій у найвідомішому творі митця – «Королеві фей».

Роботу над поемою Е. Спенсер розпочав приблизно у 1580 р. Влітку 1589 р. йому вже вдалося закінчити ту її частину, що нині складає перші три книги. Протягом 1591 – 1594 рр. письменник продовжує працювати над «Королевою фей», відтак на початку 1596 р. до видавничого реєстру були внесені наступні три книги – IV, V і VI. Їх публікація та одночасне перевидання перших трьох піднесли автора на вершину поетичної слави.

«Королева фей» – алегорична поема, де лінія любовної поезії, що йшла від трубадурів до Ф. Петрарки та продовжилася у європейському петраркізмі, набула значення нового національного епосу. У сюжеті твору митець використав мотиви популярного циклу романів про короля Артура і лицарів Круглого столу, проте сам Артур у «Королеві фей» є другорядним персонажем. Дія розгортається при дворі королеви Глориани. Її лицарі, подібно до лицарів Круглого столу, один за одним вирушають на пошуки пригод. Проте «Королева фей» – не просто розповідь про казкові фантастичні події в дусі середньовічних романів – книга є дослідженням моральних чеснот, на що Е. Спенсер указує у передмові до свого твору. Кожна із частин «Королеві фей» присвячена аналізу якоїсь однієї персоніфікованої риси: 1-а – Релігійності, 2-а – Поміркованості, 3-а – Цнотливості, 4-а – Дружби, 5-а – Справедливості, 6-а – Ввічливості [1, с. 552]. Написано текст особливою строфою, що отримала назву «спенсерової». Складається вона з дев'яти рядків: вісім перших написані п'ятистопним ямбом, а останній – шестистопним і римуються за схемою: ababbcbcc. Поема не була завершена. Митець створив лише шість перших

книг із запланованих дванадцяти (згодом у рукописах було знайдено ще частину сьомої). Розглянемо її петрарківські контексти.

У книзі III (канто IV) Е. Спенсер пропонує своєрідну варіацію на CLXXXIX сонет «Книги пісень» Ф. Петрарки. Строфа VI розповідає про скрутне становище героїні Бритомарт: молода жінка безтямно закохалася у лицаря Артегалла і вирушила на його пошуки. У своїх блуканнях вона йде за серцем, керується почуттями, персонафікованими в образі Купідона. Подолавши багато миль, героїня, зрештою, опиняється на березі моря, де вирішує відпочити і вилити душу в скаргах – саме ламентация Бритомарт і відтворює основні сенси сонета італійського гуманіста. Англійський митець досить близько дотримується оригіналу. Бритомарт звертається до «моря суму та бурхливого горя» (*«sea of sorrow, and tempestuous griefe»*), у якому її «слабкий човен» (*«feeble barke»*) опинився «далеко від сподіваного порятунку» (*«far from the hoped haven of reliefe»*). Героїня благає шторм вгамуватися, побоюючись, що її судно не витримає натиску шалених хвиль і розлетиться на друзки: *«Cannot endure, but needs it must be wrackt // On the rough rocks, or on the sandy shallowes...»*¹ [III, IV, IX]². Човен Бритаморт ненадійний не без причини. Його хиткість пояснюється тим, що керманічі Коханя та Фортуна по-

збавлені зірок-орієнтирів – очей коханої людини, а тому сліпі: *«...loue it steres, and fortune rowes; // Loue my lewd Pilot hath a restlesse mind // And fortune Boteswaine no assuraunce knowes, // But saile withouten starres gainst tide and wind: // How can they other do, sith both are bold and blind?»*³ [III, IV, IX]. Як і ліричний герой Ф. Петрарки, спершу героїня впадає у відчай, проте згодом опановує себе і віддається на милість надії. Вона переконує сама себе: *«At last blow vp some gentle gale of ease, // The which may bring my ship, ere it be rent, // Vnto the gladsome port of her intent...»*⁴ [III, IV, X]. Бритомарт щиро вірить, що її плавання закінчиться щасливо – і вона звільниться від страждань та горя. Проте якщо в італійського поета аналогічна ситуація була лише символом блукань ліричного героя у бурхливому морі драматичних любовних стосунків, то у Е. Спенсера вона набирає кардинально відмінних рис. Коли героїня просить вітер віднести її до «радісного призначеного порту» (*«the gladsome port of her intent»*), то спирається на отримане від Мерліна пророцтво щодо своєї долі, адже чарівник відкрив їй велику таємницю – жінка має одружитися з Артегаллом та закласти родовід великої нації. Таким чином, морська подорож, описана у «Королеві фей», є не лише парафразом

1 Не може витримати і буде зруйноване // На жорстоких хвилях чи піщаних мліководдях... (тут і далі підрядковий переклад наш – М. М.).

2 При посланні на «Королеву фей» перша цифра означає книгу, друга – пісню (канто), третя – строфу.

3 ...Ним кермує Коханя, а веслує Фортуна: // Любов, мій хтивий провідник, має неспокойний дух, // А Фортуна, боцман, не знає впевненості, // Плавання без зірок, проти течії і вітру: // Як може бути здійснене, якщо обоє зухвалі і сліпі?

4 Нарешті повіє ніжний легкий вітер // Який принесе мій корабель, перш ніж розірвати, // До радісного призначеного порту.

глибоко особистісних, інтимних переживань, а має додаткові функції, позаяк мусить скінчитися у небом передбаченому династичному шлюбі.

Цікаво, що, як і свого часу Дж. Чосер у поемі «Троїл та Крессіда», Е. Спенсер також знехтував у своєму тексті сонетною формою Ф. Петрарки, «розсіявши» його концентрований ліричний сюжет. В обох випадках твір італійського митця зазнав видозмін, детермінованих авторськими інтенціями – Дж. Чосер намагався наблизити CLXXXIX сонет до типово куртуазної історії в середньовічному дусі, Е. Спенсер натомість актуалізує протестантську концепцію шлюбу, що є однією із прикметних рис його індивідуально-авторського різновиду петраркізму. Англійський митець пропонує протестантський погляд на шлюб як відповідь на питання, породжені складною внутрішньою боротьбою ліричного героя «Книги пісень». Не лише у «Королеві фей», але й в «Епіталаміоні» та «Аморетті» він дає зрозуміти, що абсолютно всі людські бажання є природними та навіть прекрасними, якщо вони належним чином узаконені перед Господом.

Тому якщо звичайна людина, подібно до ліричного героя Ф. Петрарки, не може повністю відмовитися від тілесних спокус заради вищих цінностей, то єдиним виходом із цієї ситуації може бути одруження. Шлюб у сучасній Е. Спенсерові Англії розглядався як засіб збереження добродетельності та сексуальної чистоти, позаяк статеві стосунки між подружжям вважалися приємними для Творця, цнотливими. Бачимо, таким чином, що поетові вдалося органічно поєднати характерну для петрарківського дискурсу платонівську та протестантську філософські парадигми, оригінально видозмінивши концепцію кохання, притаманну ліриці Ф. Петрарки і його наступників, та «знімаючи» тим самим її центральний конфлікт – між земним почуттям до жінки та світлою любов'ю до Бога.

Література

1. Зарубіжні письменники. Енциклопедичний довідник: у 2-х томах. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2006. Т. 2. – С. 551–553.
2. Spenser E. The Faerie Qveene: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.luminarium.org/renascence-editions/fqintro.html>.

ТЕМА СИРИТСТВА В ОПОВІДАННЯХ Г. СЕНКЕВИЧА

Співачук Валентина Олександрівна

кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов
Хмельницький національний університет

Ключові слова: світ, діти, психічний стан, внутрішній світ, портрет, наратор, типологія, специфіка.

Однією зі складових духовного світу письменників є їх гуманістичне сприйняття і зображення дітей. Це прослідковується як у зверненні до власного дитинства, так і у прагненні передати життєвий досвід, художні здобутки нащадкам.

Останнім часом доволі популярними стали літературознавчі дослідження, що послуговуються набутками психології. Проте не менш важливим є зв'язок з іншими галузями. Останнім часом в українському суспільстві активувалася увага до проблеми, яка існує вже не одне десятиліття, – проблеми сирітства. Література – вид мистецтва, який зберігає інформацію про минуле у вигляді письмової фіксації суспільно-історичних подій. Тож аналіз художніх творів дозволяє відновити події, які були характерні для тієї чи іншої доби. Аналіз художніх творів на певному історичному зрізі дозволяє сформулювати доволі повне уявлення про соціальні явища цієї доби. Польська реалістична проза демонструє найбільш різнобарвну інформацію про дитину: образи дітей, їхню психологію, світогляд, умови, в яких формується дитина тощо.

З-посеред науковців, які займаються дослідженням цього феномену, вар-

то виокремити компаративне дослідження І. Спатар (оповідання Е. Ожешко, О. Маковей та І. Франка), О. Баган (романи Б. Пруса та І. Франка), І. Ковальської (мала проза Б. Пруса і М. Коцюбинського) та ін.

Тема дитинства хвилювала і продовжує хвилювати майстрів слова різних народів і поколінь. Не були осторонь цієї проблеми і польські письменники епохи позитивізму – М. Конопніцька, Е. Ожешко, Г. Сенкевич, Б. Прус та ін. Польське літературознавство, зокрема Г. Маркевич, А. Бродзка, М. Кнотге, Л. Кручковський, М. Плахецький, З. Швейковський, різнобічно висвітлили шляхи розкриття цими письменниками дитячих характерів і долі. Досягнення польського літературознавства дають можливість зробити наступні кроки у дослідженні проблеми дитинства в польській літературі, зокрема через поетику показати, як зображав Г. Сенкевич взаємовідносини дітей зі світом та його вплив на їхній психічний стан, в чому й полягає мета статті.

Г. Сенкевич належить до кола письменників-реалістів, і це особливо яскраво виявилось у його оповіданнях та повістях про сучасність. Високим гуманізмом проникнуті оповідання Г. Сенкевича про загибель селянських

дітей-сиріт “Янко-музикант” (1879) і “Янгол” (1880). Г. Сенкевич піднімає надзвичайно важливе в той час питання: доля сільських дітей, які, не дивлячись на певні інтелектуальні схильності, не мають ні найменшого шансу або можливості розвивати свої здібності.

Оповідання “Янко-музикант” – це історія десятирічного хлопчика, який помер передчасно через нещасття і відсталість середовища. Оповідач звертає увагу на слабе здоров’я хлопчика, якому при народженні не дали жодних шансів на виживання: “хлоп’я зараз треба охрестити: воно ксьондза не дочекається, то хоч не вмре нехрещене” [2]. Так з бездушністю суспільства Янко стикається вперше. Але, як наголошує автор, лише християнське хрещення допомагає Янко боротися за своє життя: “душа християнська зовсім не хотіла йти туди, звідки прийшла, й залишати худеньке тільце, – навпаки, вона примусила це тільце дригати ноженятами й плакати” [2]. І з цього моменту Янко буде плакати ще не раз: від голоду, від холоду, від побоїв, від нерозуміння жорстокості оточуючого світу.

Г. Сенкевич, описуючи хлопчика, підбирає емоційні епітети, які допомагають читачеві живо представити образ персонажа: “Янко був худий і засмаглий, з великим роздутим животом і запалами щоками: майже біле волосся спадало йому па ясні, широко відкриті очі” [2]. Г. Сенкевич наголошує, що маленький Янко – постійно голодний, тому у нього “щоки й груди западали все глибше” [2] і “живіт у

нього був завжди великий і роздутий” [2]. Створюючи портрет дитини, підкреслює її тендітність і беззахисність: “кволе, худеньке” [2], “бідне маленьке скулене тільце” [2]. Г. Сенкевич, говорячи про те, що дитина часто плаче від холоду, а часом і від голоду, використовує епітети “слабенько й жалібно” [2]. Читач живо уявляє образ хлопчика, який незахищений від страждань і змушений зростати без любові і піклування. У героя Г. Сенкевича, Янка музиканта, витріщені очі, що вдивляються в якусь незмірну далечінь – риса, яка свідчить, що хлопець був допитливим і мрійливим. Янко – талановита дитина, музикант – цікавиться і дивується звуками природи, в які він вслухається. Але його ніхто не розуміє і не підтримує.

Янка мати працювала дуже важко, іноді була настільки виснажена, що була не в змозі приділяти багато уваги своєму синові. Дуже часто в його будинку не було нічого, щоб додати в каструлю або розвести вогонь в печі і Янко “від холоду і від голоду тихо плакав” [2]. Через вдалі порівняння, автор наголошує на тому, що: волосся Янко було “схоже па куделю” [2], очі його “завжди дивилися на світ так, ніби вдивлялися в якусь незмірну далечінь” [2]. “Влітку він ходив у самій сорочці, підперезаний крайкою, та в солом’янім брилі, визираючи з-під обідраних крисів, ніби птах, задираючи голову вгору” [2]. І лише музика лісу чи органа доводила дитину до стану, коли у неї “так туманіли очі, наче вона була вже не на цьому, а на тому світі...” [2].

Мелодія переносила хлопчика в інший вимір, в іншу реальність, в якій він відчував себе таким щасливим. Він пішов в церкву зі своєю матір'ю, щоб почути гру органіста. Тих кількох моментів було достатньо для того, щоб забути про весь світ. Янко був дуже чутливим хлопчиком до краси, якою стала музика, під впливом якої у нього почали текти сльози. Любов до краси, музики сприяла побічно його смерті, тому що він хотів на мить доторкнутися до скрипки. Для цього він прокрався в кімнату, в якій зберігалася скрипка. На жаль, дитина була спіймана дорослим, коли його рука лежала на скрипці. Він був засуджений до побиття за це. Але його хворобливе тільце не могло витримати такий штраф і Янко через кілька днів помер.

Янко помирає, але і перед смертю залишається вірним своїй мрії, питає в матері: “Матусю, Бог дасть мені в небі справжню скрипку?” [2].

Якщо проаналізувати компоненти твору, то сила естетичного впливу породить у нас жаль і співчуття хлопчика Янка. А внаслідок сприймання краси виникають почуття радості за Янка, обдарованого від природи умінням слухати музику природи і розуміти її. Але разом з тим і глибоке співчуття до його марних благородних поривань, бо його не розуміли і не підтримували його поривань інші. Хлопчик любив музику. Він міг почути її всюди, що б він не робив і де б він не був, його чутливі вуха ловили жадібно кожен звук, кожен звук. Радість породжують авторська інформація і монолог самого Янка.–

“Піде, бувало, в ліс пасти худобу або з кошиком по ягоди, то завжди повернеться без ягід і каже шепелявлячи:

– Матусю! Там щось у лісі так грало. Ой! Ой!”. А співчуття – теж стисла авторська інформація і уточнення: Янко зробив собі скрипку з “трісок і кінського волосу”, і хоч “вона бриніла тихо-тихо, зовсім так, як муха або комарик, Янко, проте, грав на ній з ранку до вечора, хоч діставав за те стільки штурханів, що врешті став схожим на побите зелене яблуко. Але така вже була його доля” [2].

Це оповідання було покликане привернути увагу читачів до долі здібних, але, на жаль, бідних дітей. Винуватцем трагічної долі дітей виступають суспільні відносини. В атмосфері неучтва, жорстокості й байдужості гине величезний талант малого сільського хлопчика. Через зміст цього оповідання письменник привертає увагу читача до черствості дорослого світу, його нечутливості і байдужості до долі беззахисних, слабких і бідних дітей. Ми мусимо запитати себе, а скільки таких Янко було в дев'ятнадцятому столітті? Відповідь на це питання ми знаходимо в творах Б. Пруса (“Сирітська доля”, “Тріхи дитинства”, “Міхалко”, “Антек”) і Е. Ожешко (“Юліанка” та “Нерожева ідилія”, “Добра пані”): багато...

Зображуючи талановитих дітей, яких не розуміє оточення, польські письменники XIX ст. показують ворожість і лицемірність світу, в який входять маленькі слабкі істоти. Дуже часто недоброзичливі люди й тяжкі обставини руйнують їхні чисті душі.

І Г. Сенкевич, розкриваючи внутрішній світ свого маленького героя, підкреслює його беззахисність, вразливість та незахищеність. Письменник не був оптимістичним, і в його новелах долі дітей завершуються переважно трагічно. Талановитий Янко музикант, який мріє бути скрипалем, стикається з холодною байдужістю оточуючих. Чутливе дитяче серце не витримує наруги і побоїв. Інша героїня Г. Сенкевича, десятирічна дівчинка, залишившись сиротою, іде до другого села, щоб пристати до двору. В дорозі вона зустрічає вовка: "...Сіра якась трикутна голова з вухами, що стирчали на ній, пильно приглядається до дитини... страшна, огидна..." [1]. Так завершується оповідання «Янгол». Як і в творі

«Янко-музикант», дитина надіється на вищу божественну силу: "Однак дитя було впевнене, що хтось мусить прийти. Хто? – Ангел". [1].

Вдумуючись в зміст цих творів, у читача виникає широка картина знедоленого дитинства із середовища незаможних селян, яка за своєю суттю є протестом проти соціальної несправедливості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Генрик Сенкевич – Повести и рассказы // режим доступу: <https://libking.ru/books/prose-/prose-history/454839-16-genrik-senkevich-povesti-i-rasskazy.html#book> Дата звернення: 31.01.2021).
2. Янко-музикант Генрик Сенкевич // режим доступу: <https://oksanakyryzenko.blogspot.com/2019/04/blog-post.html> (Дата звернення: 31.01.2021).

SOURCES AND WAYS OF ENRICHING TERMINOLOGY IN THE SPHERE OF INFORMATION TECHNOLOGIES

H. Isayeva

Ph.D., associate professor

Z. Zhovnuruk

Ph.D., associate professor

Ivan Franko National University in Lviv, Ukraine

Key words: information technologies (IT), everyday English (eE), terminology, synonymy, abbreviation, acronym, telescoping, differential renomination, transterminologization, analogy, semantics, newly coined words, semantic derivation, phraseological unit

Recent advances in information technologies have given birth to numerous processes and devices necessitating the need to name them. New names are everywhere in the modern world, particularly in the world of computers. Software developers name variables, functions, arguments, source files and directories that contain them. They are governed by a set of simple rules for creating good names: use intention-revealing names, avoid disinformation, make meaningful distinctions, use pronounceable names and don't be too cute [6].

This paper is aimed at discussing the ways and sources of terms development in the sphere of information technologies (further – IT). We have analyzed numerous glossaries of special terms which the students of electronics have prepared while working at their texts. As each of them was reading an individual text on speciality, the terms they have collected were different, though it is worth mentioning that a certain amount of the terms

widely used in computer sciences were included into the lists of many students.

Information revolution at the beginning of the XXI century is the most powerful factor stimulating the process of enriching the lexicon of the languages in the world, the English language being in the greatest degree involved in this process, as the overwhelming majority of IT innovations are described in terms of English, which has become *lingua franca*, the international language of science and research. IT-related lexical and semantic innovations testify to the effect of the world-wide computer network (WWW – Internet/internet), and modern technologies in general, on different aspects of human life.

Information revolution has generated new social groups of people maintaining modern equipment, engaged in the production processes and computer programming, doing analytical work or just communicating through the internet using such communication media as Face-

book, Twitter etc.. Computer specialists working together at developing software call themselves a *TEAM*, adding to the dictionary meaning “a group of people working together” new semantics, treating this word as an acronym and deciphering it as: *Together Everyone Accomplishes More*. They are also called a *tiger team*, the term hinting at their high intellectual potential, by analogy with this strong animal.

People for whom computers constitute an inseparable part of their life may be divided into several groups, depending on the depth of their immersion into the computer world:

- great amateurs of computer technologies: *cyberaddicts*, *cyberheads*, *data-jankies*, *netheads*, *gearheads*, etc.;
- specialists in the field of modern technologies: computer *nerds*, *cyberhurus*, *geeks*, *technosavants*, *ubernerds* etc.;
- people well acquainted with computers: *computerate* (coined from computer literate), *competent* (computer competent), *computer-savvy*, *IT-savvy*, *tech-savvy*, etc.;
- people actively using the Internet: *cybercitizens*, *e-surfers*, *netizens* (*internet citizens*), etc. For other related words, see [1,35];
- skilled computer experts: *hackers*, who use their technical knowledge to overcome a problem (this term may be used both with positive and negative connotation), *crackers* – hackers breaking complex computer codes (as a rule, used with negative

connotation). On the basis of the term *hacker* there appeared the term *growth-hacking* – a creative use of technology and analytics in combination with product development to increase a company’s growth.

All the above-mentioned terms show that the tendency to attract **synonyms** around some basic concepts can be very distinctly traced in IT terminology. This tendency in linguistics is referred to as **polynonination** – when one notion is denoted by different names. Here are some other examples of synonymy in IT terminology: *flow- error- bug* (a mistake in software), *interface* – *front end* – *back end*.

Wide use of WWW has generated a specific form of the English language – the Internet language. D. Crystall calls it the third way of communication, besides written and oral English [2001]. It is denoted by such newly coined words as *Cyberspeak*, *Netlish*, *Netspeak*, *Weblish* [3]. The latter term (Web + English) denotes a specific English language represented by the Internet materials with such features as spelling, grammar and punctuation mistakes and non-literary style.

The process of enriching English IT terminology has been and continues to be accomplished at the expense of its own resources, by means of lexical and semantic derivation, that is, by creating new words and changing the meanings of already existing ones. In this fact we can trace the tendency in the English language to linguistic economy. Browsing through numerous lists of IT terms we have come across only a few words of French and German origin: *savant*, *con-*

nosieur – a man of great learning or intelligence abilities; *abend* – an unexpected end of the process. German suffix *über* -, synonymous to *super-*, is often used in British and American variants of the English language without an umlaut: *ubercomputer*, *uber nerd*.

Affixation. Some linguists are of the opinion that the notion of word formation in English has gained a new meaning, as there appeared in it some units which consist of only affixes or word-forming elements of a traditional type, the so-called combining forms [1,165; 2, 199; 5,2002;]. Many new affixes used in IT terminology were created by shortening already existing words. Some of them encountered in newly coined words used in great abundance in IT sphere are:

cyber- (from cybernetics): *cyberserf*, *cybercash*, *cybercafe*, *cyberpolice*, *cybercrime*, *cybersecurity*, *cyberspace*, etc. M.Quinion mockingly calls this phenomenon *cyberplaque* [4].

nano- (from Greek *nano* – dwarf, microscopic). Term nanotechnology was originally used in 1986 to denote production of microscopic devices. The 21st century is called *nanoage* with its *nanorevolution*, which gave birth to numerous *nano-words*: *nanocrystal*, *nanocomposite*, *nanofabrication*, *nanometer* (a distance unit representing one-millionth of a millimeter, nanofluidics (flow of liquids through nanoscale spaces), *nanoporous*, *nanoscience*, *nanotube*, etc.

-ware (traditionally this suffix was used in compound nouns in the meaning “manufactured goods”: *silverware*, *glassware*; then it began to be used in com-

puter sphere: *software* – computer programs, *hardware* – computer machines themselves, as opposed to the programs, which tell the machines what to do: *greyware/grayware* – a malicious software or code that is considered to fall in the ‘grey’ area between normal software and a virus. It is a general term for all other malicious or annoying software: *adware*, *scareware*, *spyware*, *trackware*, *shareware*. Some more IT words with this suffix are: *firmware*, *middleware* – a type of computer software that cannot be changed or lost (вбудована програма), *donationware*, *freeware* – *a computer programme that can be used without payment*.

Other new frequently used affixes in IT terminology are: *e-* (from electronics), which functions as an equivalent to prefix *cyber*: *e-shopping*, *e-trading*, *e-books*, *e-mail*, *e-reading* etc., *i-* (from information): *i-community*, *i-pod*, *i-idea*, *i-science*; *dot-*. Element *dot* is a graphic representation of a punctuation mark (.) and it is used as a part of different companies’ internet address: *dot-info*, *dot-name*, *dot-org*, etc.

Increasingly productive ways of creating new terms in IT sphere are all kinds of **abbreviations**, **acronyms** constituting the most eye-catching type of them. These are the words composed of the first letters of the words in a phrase, especially when they look and can be pronounced as a word. Even the word *COMPUTER* some smart IT professionals, using the method of ‘de-acronymization’, treat as a really sensible and relevant to IT sphere phrase: Common-Oriented Machine Particularly Used for Trade, Education, Research. The first

acronyms used in computer science were the names of programming languages: *COBOL* – Common Business Oriented Language; *BASIC* – Beginner's All-Purpose Symbolic Instructor Code; *PEARL* – Process and Experiment Automation Real Time Language. Other IT acronyms are *RAID* – Redundant Array of Inexpensive Discs – a way of creating a fault-tolerant storage system, consisting of several levels; *OASIS* – Organization of Advancement of Structured Information Standards. Smart computer jokers who coined this acronym warn the readers that for someone backpacking through the Sahara, this is not the type of oasis people want to see. In a computer science world it is a global consortium that provides several useful technology standards; *IDLE* – Integrated Development, Learning and Entertainment. The latter four acronyms show that computer developers, when naming their new products, really follow Tim Ottinger's pieces of advice [6].

Telescopy, another very productive way of abbreviating in the sphere under discussion, is a process in which a new terminological unit is formed from the curtailed parts of two words. Such newly coined terms are usually formed either:

(a) from the initial part of the first word and the final part of the second word: *edutainment* – education and entertainment, *cobot* – collaborative robot, designed to work alongside human operators, bit – binary unit, the smallest unit, FORTRAN – formula translating language; or:

b) from the initial parts of both words constituting a terminological word com-

ination: *winsock* – Windows socket – a file which enables Windows programs to be connected to the *Internet*, a global system of interconnected computer networks; *devops* – development operations – a software development process that focuses on helping development, operation and quality teams understand each other and collaborate better; *modem* – modulation/demodulation – a device that can convert a digital bit stream (modulation) into an analogy signal, and incoming analog signal back into digital signals (demodulation); *emoticon* – emotion icon – a character combination to show that a message is being made in jest with various modifications, such as J (an emoticon of a smiling face is also called a *smiley*);-), to wink etc.

The Internet gave rise to new media, united by the name *blogosphere* – numerous websites devoted to certain topics; at first they were called *weblogs*, later reduced to *blogs* (in everyday English a *log* is an official written account of what happens each day, e.g. on board a ship. This word became the basis of other derivatives: *blogger*, *blogging*).

A special group of such composites is represented by **semantic neologisms**, coined in eE and transferred into (borrowed by) IT sphere: *spam* – in eE *spiced ham*, in IT – irritating advertisements sent to your computer. **[to give more examples!]**

Of a certain interest is a process, referred to in linguistic literature as **differential renomination** [Z, 30], differentiating between 'cybernetic' and 'pre-cybernetic' notions. For example, creation of

the possibility for customers to sell and purchase goods through the Internet (immediately reflected in IT sphere by the terms *e-sales*, *e-commerce*, *e-trading*, *e-shopping*) has necessitated the creation of such a word-combination as *face-to-face sales* to denote the traditional way of selling things; a word combination *stores with doors* began to be used in reference to usual, non-internet stores; wide use of electronic books (*e-books*) gave rise to the word combination *paper books* (traditional books).

A part of IT lexicon consists of **phrasological units**, the meaning of which cannot be derived from the meanings of their components: *bad smell in a code* – a logically wrongly written code; *black screen of death* – a very difficult or unsolvable situation; *bells and whistles* – not necessary applications; *black swan* – a difficult situation leading to negative consequences *banana code* – a code which is impossible to understand, *black door* – a secret entrance into a program *fit and forget* – having a high level of reliability, *bluetooth* – a technology of transmitting files. A distinctive feature of such IT phrasological units is lack of the indefinite article *a* at the beginning of the nominal phrase containing a countable noun in its structure.

A small group of computer terms constitute the elements of programming language using short words – verbs, adverbs, prepositions to denote different operators and statements: *else* – a conditional statement in programming, *for* – a cycle operator in programming, *do* – a cycle statement in programming, *goto* (from go

to) – a programme statement which sends a user to a previous section of a programme, *if else* – a conditional statement, *elif* – else if, etc..

A significant role in the formation of new terms in IT sphere is played by **analogy**, when a new lexical unit is created from an already coined term, which serves as a model, by substituting some structural or semantic elements in it by other elements. Thus, by analogy to *e-commerce*, by substituting the first component, were created *d-commerce*, *m-commerce*, *v-commerce*; composite words with *engineering* in the position of the second component, created by analogy from *software engineering* are: *system engineering*, *nano engineering*, *reverse/back engineering* (the process by which a man-made object is deconstructed to reveal its design, architecture, or to extract knowledge from the object). Substitution of the second component of the term *e-commerce* resulted in creation of *e-mail*, *e-shopping* etc. (see p.3 of this paper), the number of such *e-words* exponentially growing.

Semantic neologisms, that is, new meanings of already existing words, constitute a tangible part of innovations in IT sphere. This way of word formation is termed **semantic derivation**, in which new meanings of words result from the functional mobility of English lexis, in our case, from its core – the words of everyday English (further – eE), to the periphery – the words of English for special purposes (English terminology), without any alteration of their structural elements or semantic features. This way of term formation is very important in terms of linguistic econ-

omy, because new lexical units are created from already existing ones.

Many IT terms were created in the process of terminologization of eE words by **semantic analogy**. One of the first terms coined in this way was *mouse* – in computer applications a device connected to a computer with the help of which we can move the cursor around the screen and do things without using the keyboard. The analogy with a mouse from eE is in the form and quick movements of this small furry animal with a long tail. Some examples of new computer terms formed in this way are: *archive* – a simple file containing multiple files and/or folders; *library* – a part of a standard code that can expand the possibilities of a programme; *sandbox* – an area in computer memory partitioned from the rest of the system, where potentially dangerous, sensitive or experimental code may be executed and accessed without affecting the rest of the system; *firewall* – a system designed to protect and secure a computer network; *bridge* – a device used for connecting two LANs (local area networks); *character* – any symbol that can be entered into your computer. IT terminology uses some everyday English words denoting different characteristics or statuses of people, but as IT terms they have nothing to do with people: *client* – a device which gets response from the server; *friend* – a type of declaration used within a class to give other classes or functions access to this class; *wizard* – a part of a programme examined by the user step-by-step; *zombie* – a kind of virus (a process that is doing nothing but using a system resources.

Many new computer terms were formed by means of **transterminologization** (the term was used in Z,186), that is, the term was ‘borrowed’ from other fields – medicine, linguistics, ecology, zoology, mathematics, history etc. Medical terms used in computer science are: *virus* – a malicious programme that introduces itself into a system, altering or destroying the information stored in it; *viral* – if an online video, photo or article ‘goes viral’, it experiences a sudden spike in popularity in a short period of time. Some terms from ecology are: *cloud* – software and services that run on the Internet instead of your computer (Apple, Google, Yahoo etc.); *environment* – a programme with all functions; *mountain* – the ninth version of operation system Apple. Animal kingdom in IT sphere is represented by *turtle*, *tiger*, *lion*, *python*, *camel*, *swan*, *worm*, *bug* etc. For example, *Troyan horse* is a kind of virus; *worm* is a malicious programme which damages computer data and security, *tiger team* is a team of experts; *Twitter* (in eE – short high-pitched sounds produced by birds) is a service that allows users to stay connected and communicate with each other.

Thus, the main tendency in coining new words to name all the innovations of the age of technological revolution is lexical and semantic derivation. The analysis of the sources and ways of creating numerous special terms in the sphere of information/computer/internet technologies has revealed, that the most productive ways of creating new terms in this sphere are: affixation (adding suffixes and prefixes), different kinds of abbreviations,

including acronyms and telescopic hybrids, and analogy with its semantic derivation and transterminologisation. A peculiar feature of IT terms creation and functioning is attraction of synonyms around some basic notions in this sphere. As to the borrowings from other languages, they are not very numerous.

The results of the analysis laid out in this paper may serve as the basis for the conclusion that the English language is guided in the sphere of IT term formation by the principle of linguistic economy – it finds its own ways and resources to cope with the challenges of technological age.

The materials discussed in this paper are used in the theory and practice of teaching foreign languages (English and German) for the students of electronics and computer sciences, because with English being a lingua franca in the world of science and technology, many of the English terms discussed in this paper are used in the German language as well.

REFERENCE LITERATURE

1. Юрій Зацний. Сучасний англомовний світ і збагачення словникового складу. – Львів: Видавництво ПАІС, 2007. – 228 с.
2. Buchanan A.C., Klingsporn B. 1000 Voices that Shared Our Souls. Wisdom to Guide Our Future. – Bloomington: Front Porch Books, 1999. – 159 p.
3. Crystal D. Language and the Internet. – Cambridge: Cambridge University Press, 2001. – 272 p.
4. Quinion M. Cyberplaque //http://www.worldwideworks.org.- 2001. – Jan.31.
5. Stein G. Better Words. Evaluating EFL Dictionaries. – Exeter: University of Exeter Press, 2002. – 246 p.
6. Tim Ottinger. Meaningful names. – www.it-ebooks.info.
7. Peter Day's Glossary of Computer terms – <http://foldoc.org/> Denis Hove: "FOLDOC" – free online dictionary of computing.
8. <https://pc.net-glossary.org/> glossary of computer and Internet terms. – PC.net.
9. Hornby A.S., Gatenby E.V., H. Wakefield. The Advanced Learner's Dictionary of Current English. Second Edition. – London, Oxford University Press, 1970. – 1199 p.

ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ПАСИВУ У НІМЕЦЬКІЙ МОВІ В ТЕКСТАХ ЕКОНОМІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

НАДТОЧІЙ Ю. М.

старший викладач кафедри сучасних європейських мов
Київський національний торгово-економічний університет

НАДТОЧІЙ К. А.

аспірант кафедри теорії практики та перекладу німецької мови
Національний технічний університет України
“Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського “

Ключові слова: перехідні слова, ринкова економіка, конкуренція, граматична структура, пасивні конструкції

На відміну від інших категорій часу, категорія стану притаманна не всім дієсловам німецької мови, вона притаманна перехідним дієсловам. Перехідні дієслова мають у німецькій мові два ряди співвіднесених станів. Для порівняння: Er fragt – er wird gefragt.

Er fragte – Er wurde gefragt.

Er hat gefragt – Er ist gefragt worden

Відповідно цьому у німецькій мові виділяють два стани: активний (Aktiv) та пасивний стан (Passiv). Зв'язок між категорією стану та перехідністю дієслів пояснюється структурно-семантичними властивостями перехідних дієслів. Властивістю значення перехідних дієслів є те, що вони визначають дію, в здійсненні яких беруть участь два предмети, які порізно відносяться до дії: один – як діяч, другий – як об'єкт дії. Зв'язок дії, вираженої перехідним дієсловом, з предметом – діячем і предметом – об'єктом дії характеризується різноманітною скерованістю дії: дія виходить від предмета – діяча та скерована на предмет, який є об'єктом дії. [4. с. 173]. Залежно від мети висловлювання діяч може взагалі

не згадуватись, і речення може вміщувати лише повідомлення про дію та його об'єкт. Категорія стану виражає скерованість дії що позначається перехідними дієсловом по відношенню до предмету, до якого воно віднесене у реченні.

Die Ware darf in dem Zolllager meist üblichen Lagerbehandlung unterzogen werden

Товар обов'язково проходить на митниці перевірку та сортування

(виникає заміна граматичної конструкції, яка дозволяє трансформувати пасив на актив.)

Сучасне суспільство розвивається, поява новітніх технологій, а саме нові винаходи та стадії розробки призводять до бурхливого потоку інформації, до потужного розвитку ринкової економіки – не лише внутрішньої, а і зовнішньої. Велике розмаїття споживачів та надання безпосередніх їм послуг в нашому високо індустріалізованому суспільстві тісно пов'язані Мільйони підприємств, тисячі об'єднань, та організацій нагадують взаємо-роботу та обмін між споживачами та підприємцями, що і призводить до

економічної діяльності. Економіка країни може лише тоді функціонувати, коли врегульовані всі процеси і таку систему врегулювань називають економічним ладом або власне економікою. Існує широкий ряд такого устрою, і той самий устрій (лад), який направляє свою роботу на здійснення певних цілей -завдань на ринкові – і називають ринковою економікою. Вільний ринок збуту, вільний розвиток конкуренції, що спонукають виробників до збільшення вимог стандартів, підвищення якості доступність для споживачів призводить до постійного руху, а саме безпосередньо безперервного колообігу – Підприємець – Ринок – Споживач.

Ідея ринкової економіки полягає в тому, аби якнайкраще врегулювати економічні процеси, щоб ніяка вище поставлена інстанція не заважала розвитку економічного процесу, Саме всі ці урегулювання мають свої письмові підтвердження – контракти, договори угоди, що і стають предметом дослідження. Саме документація усіх економічних процесів може зацікавити багатьох перекладачів і на наведених прикладах – перекладах текстів економічного спрямування розглянути грамагічну структуру, побудову таких текстів і зосередитись на пасивних конструкціях, на його формах вживаності та частотності використання

Das sind die neuen Tarife

Nachlese:

Nicht alle Mitglieder in der Tarifkommission sind mit dem Abschluss zufrieden So sagt ein Sprecher der IG Metall: Angesichts der wirtschaftlichen Situation

ist das Ergebnis an der unteren Grenze und ein gerade vertretbarer Kompromiss, der noch von den Mitgliedern akzeptiert wird. Trotz alle Bedenken ist doch anzuerkennen, dass eine Lohnpause verhindert und eine Erhöhung der Ausbildungsvergütung erreicht werden konnte.

Це – нові тарифи. Нещодавні факти:

Не всі члени комісії з тарифів задоволені договором. Так про це говорить речник – представник компанії IG Metall: Економічна ситуація – це результат на певних межах і допустимий компроміс, який затверджується членами. Попри усіх роздумів можна визнати те, що затримці зарплатні можна завадити і досягти підвищення зарплатні в період виробничого навчання.

Und der Sprecher von Gesamtmetall:

Auf dem Weg zu stabileren Lohnkosten ist nach 2020 jetzt ein weiteres Stück geschafft.

Deshalb ist dieses Ergebnis vertretbar. Es gibt in der Metallindustrie aber weite Bereiche mit einer sehr ungünstigen Kostenlage, wo dieser Tarifabschluss die Belastbarkeit bis auf das Äußerste beansprucht.

Головний представник Gesamtmetall:

На шляху до стабільних затрат на заробітну платню був вже наступний крок після 2020 року. Тому цей результат є допустимим. Існує велика кількість у металопромисловості широких сфер із несприятливим станом затрат, де цей договір про тарифи вимагає допустимість зайнятості працівника до певної граничної межі.

Die jährlichen Tarifverhandlungen werden im Volksmund oft als „Teppichhandel“ bezeichnet.

Wodurch ist diese Einstellung zustande gekommen.?

Das Aushandeln neuer Tarife ist an neue bestimmte Regeln gebunden. Welche Vorteile hat das für die Arbeitgeber, welche für die Arbeitnehmer?

Щорічні перемовини стосовно тарифів в народі називають – “килимові торгівельні операції”. Яким чином здійснюється прийом на роботу? Визначення тарифів пов'язане із певними правилами. Які переваги це дає для роботодавця та робітника?

Die Lohn – und Gehaltstarifverträge werden in der Regel jährlich ausgehandelt. Es gibt aber auch Tarifverträge, die eine Laufzeit von mehreren Jahren haben. Diese sogenannte n Mantel – und Rahmentarifverträge regeln Fragen, über die nicht jedes Jahr neu verhandelt werden muss. [2, с. 106]

Договори про тарифи виплати заробітної платні регулюються щорічно. Проте існують також тарифи, які

мають тривалий термін дії багатьох років. Такі так звані сертифікатні та типові договори врегульовують питання, стосовно яких не має потреби кожного року знову збиратися -

При складанні таких договорів використовують таку граматичну конструкцію, як пасив з усіма формами його вираження. В основному часто вживаною є конструкція **Präsens Passiv**, яка дуже часто перекладається активним станом, уникаючи при цьому для спрощення та легкого розуміння

тексту важчих граматичних конструкцій. Також часто вживається пасив із модальними дієсловами, які передають модальність пасивної конструкції; існує також ряд і інших конструкцій, які не потребують використання допоміжних слів для утворення пасивного стану, проте вони є прямопропорційними відповідниками, що розширюють ряд засобів вираження пасиву. Використання пасивної конструкції німецькою мовою відчутно спрощує мову ділових паперів та документації, проте їх переклад українською мовою може викликати труднощі, що і спонукає до застосування описових засобів. Було виявлено також використання таких конструкцій, як:

lassen + sich + Infinitiv

sein + zu + Infinitiv

zu + Partizip I

Partizip I I

- дієслівний підмет + durch + ім'я власне
- Zustandspassiv
- Infinitiv II Passiv

ЛІТЕРАТУРА

1. Смеречанський Р. І. Довідник з граматики німнцької мови: Довідк. Вид. – К.: Рад.. шк., 1989. – 304 с.
2. Білоус О.М. Практична грамика німецької мови Навчальний посібник для студентів та учнів. Комукативні вправи та завдання – 2 видання, виправлене та доповнене – Вінниця: НОВА КНИГА, 2020 – 334 с
3. Бориско Н. Ф. – Бизнес курс немецкого языка Словарь – справочник – 2 изд., испр. и дополн – Киев. «Логос», 1997 352 с.: ил. («Вас ждет успех»!).
4. Шнитке Г. А., Эрлих Э. Б. Грамматика немецкого языка Киев – 1995, 224

ВЗАИМНАЯ СЕМАНТИКО-МОРФОЛОГИЧЕСКАЯ КОРРЕЛЯЦИЯ ГЕРМАНСКИХ ПРЕТЕРИТО-ПРЕЗЕНТНЫХ ГЛАГОЛОВ

Дмитрук О. В.

кандидат филологических наук, доцент;
доцент кафедры английской филологии и межкультурной коммуникации,
Институт филологии, Киевский национальный университет
имени Тараса Шевченко

Боцман А. В.

кандидат химических наук, кандидат филологических наук, доцент;
доцент кафедры английской филологии и межкультурной коммуникации,
Институт филологии, Киевский национальный университет
имени Тараса Шевченко

Ключевые слова: аналоговые глаголы, германские языки, индивидуальный глагол, морфосемантическая группа и подгруппа, претерито-презентные глаголы.

Key words: analogous verb, Germanic languages, individual verb, morpho-semantic group and subgroup, preterite-present verbs.

Ключові слова: аналогові дієслова, германські мови, індивідуальне дієслово, морфолого-семантична група і підгрупа, претерито-презентні дієслова.

Принадлежа к наиболее характерным признакам германских языков, претерито-презентные глаголы сыграли ведущую роль в формировании морфологически единиц аналитического типа. Процесс аналитизации способствовал появлению некоторых новых глагольных форм, возникших как результат постепенной грамматикализации, когда претерито-презентный глагол сплавлялся с неопределенной формой глагола (причастием или инфинитивом), создавая новую морфологическую категорию глагола: аналитический футурум, аналитическое сослагательное наклонение. В процессе развития претерито-презентного глагола, сосуществуя и трансформируясь в системе германских глаголов,

выделились в стабильную морфосемантическую группу, которая генерировала поле модальности и направило отдельные глаголы по пути наследования путей трансформации аналогичным образом. Как результат этого наследования была сформирована новая морфосемантическая подгруппа аналоговых глаголов. Это произошло, когда группа претерито-презентных глаголов приобрела свою стабильность и потенциальность в системе германского глагольного корпуса.

В готическом языке существует шесть аналоговых глаголов. Глагол *þagkjan* (думать, лат. cogitare) имеет корень *þak*, форму претерита *þahta*; глагол *þugkjan* (лат. videri, нем. dünken), форма претерита *þuhta*; гла-

гол *brûkjan* (лат. *uni*, нем. *brauchen*) претеритная форма *brûhta*; глагол *bugjan* (покупать), форма претерита *bought*; глагол *varkjan* (работать, лат. *operari*) форма претерита *vaúrhta* (обработанный); глагол *káupatjan* (лат. *colaphizare*) форма претерита *káupasta*. В древневерхненемецком языке есть пять глаголов-аналогов: глагол *denkan* (думать, немецкий *denken*), форма претерита *dáhta* и причастие *dáht*. Глагол *dunkan* (лат. *videri*, нем. *Dünken* – казаться, появляться) форма претерита *dúhta*; глагол *wurkan, wirkan* (работать) с формами претерита *worhta, wurhta, worahta, warahta*, формами причастия *worht, wurht, woraht*; глагол *furhtan* (нем. *fürchten*, бояться) с формами претерита *forhta, forahta*, формами причастия *forth, foraht, furhtit*. Глагол *bringan* (приносить) имеет два различных варианта: формы сильного претерита *brang, brangumes* и аномальные формы *bráhta, bráhtumês*. В старосаксонском языке также есть пять аналоговых глаголов. Глагол *thenkjan* (думать) с претеритом образует *tháhta, thunkjan* (латинское *videri*, нем. *dünken*), *thúhta*; глагол *wirkjan* (лат. *operari*) имеет форму претерита *warhta*; глагол *buggian* (покупать) имеет только причастную форму *gi-boht*; глагол *brengjan* (приносить) имеет только форму претерита *bráhta*. Древнеанглийский язык, как его близкий родственник, также имеет пять глаголов этой морфо-семантической подгруппы, в частности, глагол *þencan* (думать) имеет форму претерита *þohte* (думал), глагол *þyncan* (латинское

videre) имеет форму претерита *þúhte*; глагол *weorcan, wircan, wyrcan* (работать) имеет форму претерита *worhte, weorhte*; глагол *bycjan* (покупать) имеет форму претерита *bohte* (купил). Глагол *givean* имеет формы сильного претерита *brang, brungon* и аномальные формы *brohte, broth*. В старофризском языке используются только четыре глагола из этой морфосемантической подгруппы: глагол *werka* (лат. *labrare*) имеет форму претерита *wrochte* (обработанный), глагол *branga, brendza* (приносить) с формой претерита *brochte*; глагол *thanka, thenja* (думать), *trochte*; глагол *thinszja* имеет в западнофризском варианте формы претерита *túchte* вместо стандартной *thúchte*; глагол *bijenna* (начинать) имеет сильные претеритные и аномальные формы *bigunde, bigonste*. В древнескандинавском языке эта подгруппа очень мала, где глагол *þynkja* (лат. *videri*) имеет форму претерита *þóttá*; глагол *enkja* (думать) имеет форму претерита *enkta* вместо *átta*. Индуцирующая сила претерито-презентных глаголов была настолько эффективной, что даже индивидуальный глагол был вовлечен в процесс грамматикализации, наследуя трансформационные образцы аналоговых и претерито-презентных глаголов.

Глаголы претерито-презентной группы, аналоговой подгруппы и индивидуальный глагол функционировали и сосуществовали в восточных, западных и северогерманских языках. Результатом этого исторического существования стало то, что все эти

глаголы приобрели не только общие характеристики в морфологическом и семантическом аспектах. Одновременно появились индивидуальные характеристики в семантическом ракурсе. Только после детального сравнения морфологических и семантических индивидуальных свойств родственных, с учетом общегерманской природы, глаголов можно объяснить их специфическое вовлечение в процессы грамматикализации или их последующее исчезновение из употребления в переходные периоды древне- и средне- или средне- и новолингвистические исторические трансформации. Ремарки парадигм претерито-презентных глаголов помогают обнаружить особенности функционирования глаголов и проследить пути образования аналитических форм в отдельных германских языках. Парадигматические ряды демонстрируют как тесные, так и довольно-таки отдаленные связи между германскими языками в пределах очерченных ареальных групп или внутригрупповые связи. Эти связи являются чрезвычайно информативными для дальнейших исследований. Только лишь восточногерманская группа с ее реликтовым представителем, готским языком, исчезла, не оставив живого языка-наследника в средне- и новогерманский период. Скандинавские языки были отражением древненорвежского языка. Западногерманские языки имели довольно извилистый и запутанный путь развития.

Древневерхненемецкий и древнесаксонский языки были впоследствии

отражены в немецком языке. Англосаксонский, древнесаксонский и древнефризский языки были отражены в английском языке. Древнефризский и древнесаксонский языки отразились в нидерландском и фризском языках. Взаимная внутренняя корреляция в морфологическом и семантическом планах германских претерито-презентных глаголов позволяет вычленивать ведущие глаголы, которые были вовлечены в процессы аналитизации германских глаголов.

Литература

1. Chaucer, J. (1957). (Canterbury Tales. The Works of Geoffrey Chaucer. Boston: Houghton Mifflin, 265p. [in English].
2. Diewald, G., Smirnova, E. (2010). Evidentiality in German: linguistic realization and regularities in grammaticalization. Berlin, New York: de Gruyter. Mouton, 366p. [in English].
3. Döbler, Hans Ferdinand (2000). Die Germanen. Legende und Wirklichkeit von A-Z. Lexikon zur europäischen Frühgeschichte. München: Orbis, 320S. [in German].
4. Grettis Saga Asmundansonar. I slenzk Fornit: Reykjavik (1936). 346 [in Icelandic].
5. Helfenstein, James (1876). A comparative grammar of the Teutonic languages. London: Mac Millan and Co., 527p. [in English].
6. Kurrelmeyer, Herman (1904). The historical development of the forms of the future tense in Middle High German. Strassburg: Karl J. Trübner, 96p. [in English].
7. Lehmann, W.P. (1997). Gothic Etymological Dictionary. New York, London: Brill Academic Publishers, 712p. [in English].
8. Lehnert, M. (1995). Poetry and Prose of the Anglo-Saxons. Berlin: Walter de Gruyter, 840p. [in English].
9. Robertson, A.J. (1996). The Anglo-Saxon

- Chronide. London: J.M. Dent, 415p. [in English].
10. Schwarcz, Albert (2001). Krimgoten. Realexikon der germanischen Altertumskunde, völlig Neubear. Aufl. Bd 17(2), 373-375. [in German].
11. [[Streitberg, Wilhelm (2000). Die gotische Bibel. Heidelberg: Carlwinter Universitätsverlag, 498 S. [in German].
12. Welke, K. (2005). Tempus im Deutschen. Rekonstruktion eines semantischen Systems. Berlin, New York: Walter de Gruyter, 522 S. [in German].
13. Wright, J. (1981). Grammar of the Gothic language and the gospel of St. Mark selections from the other gospels and the second epistle to Timothy with notes and glossary. Oxford: The Clarendon Press, 384p. [in English].